

NOTITIE

Datum: 18 maart 2025

Betreft: Aanpak maatschappelijke weerbaarheid en veerkracht

In het AB-VRH van 6 december 2024 hebben de Nationaal Coördinator Terrorisme en Veiligheid (NCTV) en de (waarnemend) Regionaal Militair Commandant aan het algemeen bestuur van de VRH gepresenteerd welke gevolgen en consequenties de geopolitieke ontwikkelingen hebben voor Nederland. Deze presentatie en de Kamerbrief die vervolgens is gestuurd, hebben duidelijk gemaakt dat het van belang is dat Nederland de weerbaarheid vergroot. Deze weerbaarheidsopgave omvat twee sporen:

1. het verhogen van de militaire paraatheid (coördinatie door Defensie);
2. het vergroten van maatschappelijke weerbaarheid (coördinatie door NCTV).

Met name het vergroten van maatschappelijke weerbaarheid raakt het werkveld van de Veiligheidsregio. Het doel van het vergroten van de maatschappelijke weerbaarheid is om maatschappelijke ontwrichting:

- te voorkomen;
- te beheersen;
- te herstellen.

Hierbij worden de volgende vier pijlers onderscheiden:

1. Het beschermen van de vitale en andere belangrijke processen in de maatschappij;
2. Een parate en veerkrachtige samenleving;
3. Het overeind houden van de Nederlandse democratie, rechtstaat en overheid;
4. Een weerbare economie.

Aanpak maatschappelijke weerbaarheid en veerkracht

De noodzaak om de maatschappelijke weerbaarheid te vergroten komt voort uit de verhoogde (hybride) militaire dreiging. Zoals toegelicht in het AB-VRH van 6 december moet het vergroten van de weerbaarheid tegen deze (hybride) militaire dreiging, ook de algehele weerbaarheid vergroten. In de verkenning die in opdracht van het Veiligheidsberaad wordt uitgevoerd, worden ook andere dreigingen meegenomen en wordt uitgegaan van een 'all-hazard approach'. De gedachte hierbij is dat een (hybride) militaire dreiging niet het enige dreigingsscenario is, maar dat bijvoorbeeld de gevolgen van klimaatverandering (zoals extreme neerslag en extreme hitte), een pandemie, digitale verstoringen of een combinatie hiervan ook vragen om een brede weerbaarheidsaanpak.

Waarborgen mono- en multidisciplinaire bedrijfscontinuïteit

Op het moment van maatschappelijke ontwrichting zal een beroep worden gedaan op hulpdiensten, gemeenten en als afgeleide daarvan ook de regionale crisisorganisatie. Dit vraagt mono- en multidisciplinaire plannen om te waarborgen dat de hulpverlening en crisisbeheersing kunnen blijven draaien op het moment van (dreigende en/of langdurige) maatschappelijke ontwrichting. Een specifiek aandachtspunt hierbij is de afstemming met de veiligheidsregio Hollands Midden, aangezien deze regio in dezelfde politie-eenheid valt en dezelfde meldkamer deelt.

Gevolgbestrijding uitval vitale/belangrijke processen

Verstoringen van vitale en andere belangrijke processen kunnen leiden tot maatschappelijke ontwrichting. Dat geldt in het bijzonder voor processen die raken aan primaire levensbehoeftes zoals drinkwatervoorziening en processen waar veel andere processen van afhankelijk zijn, zoals energievoorziening, mobiele communicatienetwerken en internet. De hulpdiensten spelen een belangrijke rol in de gevolgbestrijding indien een vitaal of ander belangrijk proces uitvalt. Het organiseren van die gevolgbestrijding vraagt onder andere om netwerksturing, planvorming en oefenen samen met crisis- en ketenpartners.

Naast het generieke regionaal crisisplan heeft de VRH (op basis van het regionaal risicoprofiel) reeds specifieke planvorming opgesteld op het gebied van:

- De uitval van energievoorziening;
- De uitval van 112;
- De gevolgen van extreem weer.

Deze voorbereidingen zullen in het licht van de huidige weerbaarheidsopgave (en in lijn met het landelijk programma) opnieuw tegen het licht moeten worden gehouden. Enerzijds moet de bestaande voorbereiding worden uitgebreid naar andere vitale/belangrijke processen (bijv. digitale verstoringen en uitval drinkwater). Anderzijds moeten bestaande voorbereidingen worden geactualiseerd op basis van de (uitgangspunten van de) huidige weerbaarheidsopgave. Een voorbeeld van een uitgangspunt is de periode waarin burgers en hulpdiensten zelfredzaam zijn.

Handelingsperspectieven

De afgelopen tijd is er al veel in gang gezet op het thema weerbaarheid en veerkracht. De landelijke overheid communiceert volop over maatschappelijke weerbaarheid en veerkracht, maar dit vraagt nog wel een concretisering en vertaling naar de regionale en lokale context. Zo is er behoefte aan een handelingsperspectief voor de gemeenten en burgemeesters. Om dit te faciliteren is een bestuurlijke opdracht verstrekt aan de VNG¹.

Om de maatschappelijke weerbaarheid te vergroten, moeten ook burgers in staat worden gesteld om zich voor te bereiden op maatschappelijke ontwrichting. Hiervoor wordt risicocommunicatie ingezet. In de landelijke campagne 'Denk vooruit' wordt inwoners gevraagd om zichzelf in een noodsituatie 72 uur te kunnen redden. Regionaal is gestart met het verkennen van de risicoperceptie van de bevolking. Bij de verdere regionale uitwerking hiervan wordt specifieke aandacht besteed aan minder-zelfredzame doelgroepen. In het Veiligheidsberaad is daarnaast afgesproken om een hoofdstructuur van 1.000 hoofdstaunpunten in te richten, die aangevuld wordt met 3.600 lokale noodsteunpunten in de gemeenten. Het voorstel vraagt om een structurele financiële bijdrage van zeker vijftig miljoen euro voor 1.000 hoofdstaunpunten en verbinding met lokale steunpunten, en is versneld uitgewerkt met oog op de Voorjaarsnota 2025. Het is aan het Rijk om hiervoor middelen vrij te maken zodat dit verder vorm kan krijgen.

Maatschappijbrede aanpak

Bovenstaande zaken hebben grotendeels betrekking op het beheersen van (dreigende) maatschappelijke verstoringen. De rol van de VRH op het gebied van algemene crisisbestrijding, de brandweer en de GHOR op het gebied van deze gevolgbestrijding is helder, en daarin wordt nauw samengewerkt met bevolkingszorg en de politie. Het voorkomen van maatschappelijke ontwrichting en het herstellen daarvan zijn onderdelen van de maatschappelijke weerbaarheidsopgave die verder voeren dan de rol van de VRH en de veiligheidskolommen. Naast de veiligheidsregio, politie en gemeenten hebben ook het Rijk, de vitale partners, het bedrijfsleven, NGO's en de burger een belangrijke rol om de weerbaarheid van de samenleving te vergroten. Dit betekent dat de benodigde afstemming niet uitsluitend via de Veiligheidsregio zal plaatsvinden, maar ook via andere platforms, structuren etc. Voor de Haaglandse invulling van deze afstemming kan gebruik worden gemaakt van de ervaring die is opgedaan tijdens de coronapandemie en de opgave m.b.t. de opvang. Bij deze gebeurtenissen is gekozen voor regionale dan wel intergemeentelijke structuren die aansluiten bij bestaande taken (expertise), bevoegdheden en verantwoordelijkheden.

Aandachtspunten regionale invulling weerbaarheidsopgave

Momenteel zijn er landelijk nog geen financiën beschikbaar gesteld voor de invulling van de landelijke weerbaarheidsopgave. Naast het ontbreken van deze financiën speelt mee dat de huidige rijksbijdrage aan regionale rampenbestrijding (BDUR) – in Haaglanden komt deze rijksbijdrage neer op ca. 6% van de begroting – mogelijk met 10% wordt gekort. Landelijk is het Rijk gevraagd af te zien van de voorgenomen korting, en daarnaast financiële ruimte te creëren voor de landelijke structuur van noodsteunpunten.

¹ Bestuurlijke opdracht: weerbare en veerkrachtige samenleving

Voorts speelt in Haaglanden een rol dat de overhead met 16% lager is dan het landelijke gemiddeld van veiligheidsregio's (21%). Deze overhead houdt o.a. in dat er binnen de VRH beperkte (beleids-) capaciteit voorhanden is voor de regionale invulling van de weerbaarheidsopgave.

De komende tijd wordt, in afwachting van meer duidelijkheid over de rol van de veiligheidsregio en de financiën op dit thema, alvast gewerkt aan bovenstaande concrete operationele uitwerkingen. Hierbij wordt samenwerking gezocht met andere veiligheidsregio's die grotendeels voor dezelfde uitdagingen staan.